

N:o 153.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster; gifven Stockholms slott den 4 maj 1906.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F.

Karl Staaff.

Förslag

till

L a g

om förbud för krigsmanskap att delta i vissa sammankomster.

Häri genom förordnas som följer:

Är sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samladt till tjänstgöring, och kan det på giltiga grunder antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, hvilka åsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhafvare förbjuda manskapet att delta i sammankomsten. Om förbudets meddelande aflåte befälhafvaren ofördröjligen underrättelse till justitiekansleren.

Öfverträdelse af förbud, som här afses, vare ansedt såsom brott mot krigslydnaden, hvarom sägs i 87 § strafflagen för krigsmakten.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott tisdagen den 24 april 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
 BIESÈRT,
 friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
 SIDNER,
 HELLNER,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet hans excellens herr statsministern
anmälde ett inom departementet utarbetadt förslag till:

lag om förbud för krigsmenskap att deltaga i vissa sammankomster.

Sedan förslaget blifvit uppläst, anförde departementschefen:

»Såsom jag redan vid en del föregående tillfällen haft anledning
framhålla, har på senare tider inom vårt land bland krigsmenskapen
och särskildt den värnpliktiga delen däraf påbörjats en agitation, hvilken,
om ej ett kraftigt ingripande däremot sker, hotar att utplåna känslan af
plikter mot fosterlandet och undergräfvat krigslydnaden. I den mån denna
agitation tager formen af upphetsning till brott mot krigslydnaden, skulle
den enligt det af mig framlagda förslaget till lag om vissa ändringar

i 10 kap. strafflagen, komma att drabbas af strängare straff än för närvarande. Agitationen har emellertid också sökt verka mera indirekt genom att undergräfvat andan hos krigsmanskapet, genom att förhåna fosterlandskärleken, genom att framställa befälet såsom en fiende, hvilken allenast bör blifva föremål för hat och missaktning. Äfven mot dessa former af agitation måste samhället söka värna sig.

De medel, som härvid böra ifrågakomma, äro — utom ett kraftigt och fördomsfritt arbete å undanröjande af bestående missförhållanden — i främsta rummet upplysning och uppfostran. Det är emellertid att befara, att enbart härigenom det åsyftade målet ej kan nås. Samhället måste äfven vara betänkt på att direkt söka undanhålla manskapet från dåliga inflytelser.

Krigstjänsten i ett land, hvars försvarssystem är byggdt på allmän värnplikt, får, såsom vid flerfaldiga tillfällen af såväl Kungl. Maj:t som Riksdagen framhållits, icke betraktas enbart såsom en öfning, afseende att bibringa vederbörande vissa färdigheter. Den måste äfven vara en skola i kärleken till fosterlandet och medvetandet af plikter mot detta; och då fråga är om uppfostran, måste det uppenbarligen vara berättigadt att pålägga den det gäller att uppfostra de band, som ändamålet kräfver. Det är från denna synpunkt jag utgått vid utarbetande af det föreliggande förslaget. Någon inskränkning i yttrandefriheten innebära sålunda icke de ifrågasatta bestämmelserna.

Förslaget medger vederbörande befälhafvare rätt att, då sammankomst är utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samladt till tjänstgöring, förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten, om det på giltiga grunder kan antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, åsyftande att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvat krigslydnaden. Med hvad sålunda föreslagits afses gifvetvis ej något försök att göra manskapet till ett tanke- och viljelöst redskap. Den enligt lagen befälet medgifna rätt får således t. ex. icke användas att öfver hufvud hindra manskapet att öfvervara sammankomster, där frågor af allmänt intresse behandlas, äfven om vid sådana sammankomster kritik skulle förekomma af bestående förhållanden, missförhållanden påpekas och dylikt. Hvad man velat förekomma är endast, att den armé och den flotta, som hafva till sin uppgift att utgöra det yttersta skyddet för vår rätt att vara till som ett fritt folk, att lefva under de former, som öfverensstämma med vår vilja och våra önskningsar, utsättas för en rent anarkistisk påverkan sådan som den, hvilken försökts på senare tider. Med detta syfte förutsätter emellertid lagens handhavande mycket omdöme från deras sida, åt hvilka handhavandet

anförtros. Befälet måste vid bedömande af, huruvida giltig anledning att meddela förbud föreligger, klart hafva för ögonen, att det är ett stort förtroende samhället visat detsamma genom att lägga en sådan makt i dess händer.

Klart är, att, om garantier skola vinnas för att en sådan makt, som förslaget afser att gifva, icke skall missbrukas, densamma icke bör lämnas hvilken befälhafvare som helst. Förslaget uppdrager också för hvarje ort lagens handhavande åt högste befälhavaren på platsen, sålunda t. ex. i Stockholm åt öfverkommendanten och vid mötesplats för ett regemente dettas chef. Härigenom torde, såvidt möjligt, vara sörjdt för att den mogenhet i omdöme, som detta handhavande kräfver, också i verkligheten skall förefinnas i hvarje särskildt fall.

En ytterligare garanti mot förhastade beslut har jag dessutom sökt finna genom den föreslagna bestämmelsen, att det för hvarje gång förbud meddelas skall åligga den befälhafvare, som meddelat detsamma, att ofördröjligen därom aflåta underrättelse till justitiekanslern. Genom denna bestämmelse synes mig en dubbel fördel komma att uppnås. Dels sörjes därigenom för att icke enbart militärt åskådningssätt kommer att göra sig gällande. Dels skärpes ansvarskänslan genom medvetandet om kontroll.

Beträffande förslagens bestämmelser i öfrigt torde jag endast böra erinra, att under beteckningen sammankomst uppenbarligen falla alla möten, vare sig de afse öfverläggningar i ett eller annat ämne eller åhörande af föredrag och dylikt.»

Härefter hemställde departementschefen, att, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, högsta domstolens utlåtande öfver förslaget, af den lydelse bilagan C. vid detta protokoll utvisar, måtte inhämtas genom utdrag af protokollet.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:

Lennart Berglöf.

*Bilaga C.***Förslag**

till

L a g**om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.**

Häri genom förordnas som följer:

Är sammankomst utsatt att äga rum å ort, där krigsmanskap är samladt till tjänstgöring, och kan det på giltiga grunder antagas, att vid sammankomsten skola förekomma yttranden, hvilka åsyfta att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, äge på stället varande högste befälhafvare förbjuda manskapet att deltaga i sammankomsten. Om förbudets meddelande aflåte befälhafvaren ofördröjligen underrättelse till justitiekansleren.

Öfverträdelse af förbud, som här afses, vare ansedt såsom brott mot krigslydnaden, hvarom sägs i 87 § strafflagen för krigsmakten.

Denna lag träder i kraft genast efter utlärandet.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kungl. Maj:ts
högsta domstol tisdagen den 1 maj 1906.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: HERSLOW,
CLAËSON,
WIJKANDER,
BILLING,
BOHMAN,
RAMSTEDT,
WESTRING.

T. f. byråchefen för lagärenden von Seth föredrog utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 24 april 1906, utvisande att högsta domstolens utlåtande skulle för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler inhämtas öfver upprättadt förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster; varande förslaget såsom bilaga D fogadt vid detta protokoll.

Förslaget föranledde följande anmärkningar:

Justitieråden *Claëson, Wijkander, Billing, Bohman, Ramstedt* och *Westring* ansågo bestämmelsen om skyldighet för befälhafvare att ofördröjligen om beslut, som i förslaget omförmäles, aflåta underrättelse till justitiekanslern ej vara af behovet påkallad och följaktligen böra ur förslaget utgå.

Justitierådet *Herslow* anförde: »Det fordras sannerligen icke synnerligt skarpsinne för att förutse, att kungörelse om sammankomst, hvarmed just åsyftas att, såsom det i förslaget heter, utplåna känslan af plikter

mot fosterlandet etc., kommer, särskildt om förslaget blifver upphöjdt till lag, att angifva ett helt annat ändamål för sammankomsten än det, som i själfva verket är därmed afsedt. Därest sammankomsten hålles i stad eller å plats, som omförmales i 30 § af ordningsstadgan för rikets städer, innehåller denna stadga föreskrifter om sådana försiktighetsmått, som, under förutsättning att de behörigen iakttagas, väl må anses tillräckliga till förekommande eller afstyrande af såväl brottslig agitation som ock annat ofog. Däremot saknas dylika föreskrifter beträffande sammankomst å annan ort. I afseende å sådan sammankomst kan den föreslagna anordningen lätt göras illusorisk. Ehuru således densamma icke torde blifva synnerligen betryggande och anordningen dessutom, då vederbörande befälhafvare äger betydligt enklare och mindre uppseendeväckande medel till förekommande af manskapets deltagande i dylik sammankomst, icke lär ofta komma till användning, anser jag mig likväl icke böra afstyrka nämnda anordnings antagande på försök i afvaktan på mera ofelbara medels uppfinnande. Men hvad jag icke kan inse är behovet och nyttan att särskildt i ifrågavarande fall för befälhafvaren framhålla justitiekanslern».

Ur protokollet

Carl Lundquist.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott fredagen d. 4 maj 1906.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
 BIESÈRT,
 friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
 TAMM,
 SIDNER,
 HELLNER,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM.
Justitieråden: CLAËSON,
 WIJKANDER.

Chefen för justitiedepartementet hans excellens herr statsministern anmälde högsta domstolens genom utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden den 24 nästlidne april infordrade utlåtande öfver ett vid samma protokoll fogadt förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»Jag har icke af hvad inom högsta domstolen yttrats kunnat rubbas i min uppfattning om lämpligheten af, att befälhafvare, hvilken meddelat förbud, som med förslaget afses, åläggas att ofördröjligen aflåta under-

rättelse därom till justitiekansleren; och hemställer jag förty, att förslaget måtte, i oförändradt skick, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.»

Justitieråden Claëson och Wijkander åberopade hvad de vid ärendets behandling i högsta domstolen anfört.

Statsrådets öfriga ledamöter biträdde departementschefens hemställan;

och täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, med bifall till denna hemställan, förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition i ämnet af den lydelse bilagan C till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Lundquist.